

Τ' ΑΓΓΛΙΚΑ ΤΟΥ κ. ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ

Ἐάν ἐπρόκειτο γιὰ πεζὰ μεταφράσματα, ὁπόταν ἡ πιστὴ ἀπόδοση συνταινίζεται μὲ τὴ στερεότυπα ἐννοσίμειη μετάφραση, τότε δὲν θάχα νὰ προσθέσω τίποτε περισσότερο στὴν κριτικὴ (περὶ μεταφράσεων τοῦ κ. Ἀλιθέρση) τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων» τῆς Κρήτης (Μάρτης 1927). ἔκτος ἀν λάβαινα τὸν κόπο (καὶ δὲν ἔχω περισσότερο καιρὸ νὰ διαθέσω γιὰ τὸν ποιητὴ Ἀλιθέρση) νὰ παραθέσω τοὺς νοστιμότερους μεταφραστικούς μαργαριτες του καὶ ν' ἀποδείξω τρανότατα πὼς ὁ ποιητὴς Ἀλιθέρσης οὔτε κὰν μπορεῖ νὰ μεταχειριστεῖ τὸ ἀγγλοελληνικὸ του λεξικό. Ἐπειδὴ ὁμως πρόκειται γιὰ ποίηση, καὶ γιὰ ποιητὲς τέτοιους ποὺ τὸ βάθος τους ἢ τὸ ὕφος τους χρησιμεύει κάποτε σὰν προπύργιο τῆς ἀσυνειδησίας, — γιὰ ποιητὲς σὰν τὸν Σέλλεϋ, Γουόρντσογουορθ, Κήτς, καὶ ἀκόμα Μπρούκ, — τοὺς ὁποίους περιμένομε νὰ διαβάσομε ὄχι ἀπλῶς σὲ πιστὴ μεταγλώττιση μὰ πρὸ παντὸς σὲ ἀπόδοση (δηλ. σὲ εἰκόνες, ἰδέες, ἀναλογίαι, ἀντιθέσεις πιστὰ μεταφερόμενες, καὶ κατὰ τὸ δυνατόν σ' εὐστροφία στίχου ἢ βαρεῖα ρυθμικὴ χροιά ἀνάλογα τοῦ πρωτότυπου). Ἐπειδὴ, ἐπαναλαμβάνω, πρόκειται γιὰ μετάφραση ἀντιπροσωπευτικὴ κυρίως, πρέπει νὰ δοῦμε: 1) ἢ θυμηθῶν ποῦ μᾶς προκαλοῦν οἱ μεταφραστικὲς ἀστειότητες μπορεῖ, μὲ ἄκρα ἐπιείκεια, νὰ παραβλεφεῖ γιὰ λόγους δικαιολογητικούς γιὰ τὸ μεταφραστὴ, λόγους ρίμας, μέτρου, στίχου, ρυθμοῦ, ἁρμονίας, κτλ. 2) ὁ ποιητὴς Ἀλιθέρσης εἶναι σὲ θέση ν' ἀποδόσει τὴν Ἀγγλικὴν ποίηση, δηλ. ὁ ποιητὴς Ἀλιθέρσης ἐννοεῖ τὴν ἀγγλικὴν ποίηση ποὺ καταπιάνεται ν' ἀποδόσει; Αὐτὸ θὰ ἐξετάσομε ἑμεῖς.

Στὴν Ἀγγλικὴν Ἀνθολογίαν του (τόμος Β΄.) σελ. 41 παραθέτει ἓνα Ὁρῆνο τοῦ Σέλλεϋ· καὶ μᾶς λέει κάπως δικαιολογητικά:

«... δοκιμάζω νὰ παραφράσω (κ' ἐπογραμίζω τὸ παραφράζω γιατί θέλω νὰ τὸ ξεχωρίσω ἀπὸ τὴν ἐννοια μετάφρασω, πὸν τουλάχιστο στὶς δικές μου δοκιμὲς ἔχει στενώτερο καὶ δυσκολώτερο χαρακτῆρα), δοκιμάζω λοιπὸν ἓνα Ὁρῆνο του γιὰ νὰ δείξω τὴν τελειότητα τῆς τεχνικῆς του καὶ τοῦ λυρισμοῦ του.»

Ὁ ποιητὴς Ἀλιθέρης, λοιπόν, δὲν μεταφράζει (δηλ. δὲν ἔκαμε ἀπλῶς χρῆση τοῦ ἀγγλοελληνικοῦ του λεξικοῦ) ἀλλὰ γιὰ νὰ δείξει τὴν ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ καὶ τὸ ΛΥΡΙΣΜΟ τοῦ Σέλλεῦ, ἀναγκάζεται νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴ μετάφραση, πού, γι αὐτόν, ἔχει στενότερο καὶ δυσκολώτερο χαρακτῆρα καὶ παραφράζει (δηλ. κατάλαβε τὸ ποίημα, τόνωσε κατάβαθα, τ' ἀγάπησε πολὺ, καὶ ἀπόδωσε τὸν Σέλλεῦ, μὲ τὴν τελειότητα τῆς τεχνικῆς καὶ τὸ λυρισμὸ του!).

Ὅριστε τί μᾶς δίνει ὁ κ. Ἀλιθέρης :

Γοργότερα καὶ ἀπὸ τὸ καλοκαίρι,
καὶ ἀπὸ τῆς νειότης μου τὸ περιστέρι,
καὶ ἀπὸ νυχτιὰ χαρᾶς πού ὄνειρα φέρει,
ἦρθες καὶ μοῦφυγες ἐσὺ —
σὰ γῆ πού τῆς μαράνη ἢ πρασιάδα,
σὰ νύχτα πού δὲν ξαίρει ὕπνου γλυκάδα,
καὶ σὰν καρδιὰ πού καίει πόνου δάδα
ἔρρω καὶ μόνο μᾶφρες ἐσὺ.

Τὸ χελιδόνι θὰ ξαναγυρίση,
τὸ θρόνο της κ' ἡ Γλαῦκα θὰ κερδίση
τὴ νύχτα, μὰ ἡ νειότη μου νὰ ξαναθίση
ἄπιστη σὰν καὶ σένα δὲν μπορεῖ.
Κάθε μέρα ποθῶ τὸ Αὔριο πού λείπει,
ὁ ὕπνος μου ἀλλάζει μόνος του σὲ λύπη,
μάταια ποθῶ στὴ χειμωνιά μου κῆποι
νάσαι ἡλιοφώτιστοι, καὶ ἀνθοί.

Πρέπει ἡ παστάδα κρῖνα νᾶν' στρωμένη
μιὰ δέσποινα μὲ ρόδα στολισμένη,
καὶ μὲ βιολέττες κόρη πεθαμένη,
μὰ οἱ πανσέδες ἀνήκουν σ' ἐμέ:
στὸ ζωντανὸ μνήμα σκορπῶ τους, ποῦναι ἐντός μου,
δίχως κᾶν δάκρυ, ἢ νὰ φανεῖ ὁ καημός μου,
καὶ οὔτε ἓνας φίλος, καὶ ὅσο ἀγαπητός μου,
φόβο ἢ ἐλπίδα ἄς μὴ χάση γιὰ μέ.

Παραθέτω μιὰ ὅσο τὸ δυνατὸ πιστότερη μετάφραση τοῦ Θρήνου αὐτοῦ, στίχο πρὸς στίχο, καὶ δίδω καὶ τ' ἀγγλικὸ κείμενο ὅπου τὸ νομίζω ἀναγκαῖον:

Πρῶτο ὀκτάστιχο: Ὁ Σέλλεῦ λέει: Γοργότερη ἀκόμα καὶ ἀπ' τοῦ καλοκαιριοῦ τὸ πέταγμα, — γοργότερη ἀκόμα καὶ ἀπ' τὴ χαρὰ τῆς νειότης, (ὁ Σέλλεῦ δὲν παραβάλλει

τῆ νειότη με «περιστέρι» γιατί τέτοια παρομοίωση δὲν ἔχει ἔδῳ καμιὰ θέση, καὶ λέει «νειότη» κι ὄχι «νειότη μου» — γοργότερη ἀκόμα κι ἀπὸ εὐτυχισμένη νύχτα, (κατὰ τὸν ἸΑλιθέρηση ἢ happy night, γιὰ νᾶναι happy πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ «φέρνει ὄνειρα!»), — ἤρτες καὶ μούφρυες: — Σὰν τῆ γῆς ὅταν τὰ φύλλα ξεραθοῦνε, — σὰν τῆ νύχτα πὸν ὁ ὕπνος διαβαίνει γρήγορα, (πὸν δὲν χορταίνει δηλ. ὕπνο), — σὰν τὴν καρδιά ὅταν πετάζει ἢ χαρά, — μόνος ἔμεινα κατὰμονος.

Δεύτερο οἰκτάστιχο: *The Swallow Summer comes again* = τὸ Χελιδόνι Καλοκαῖρι ξαναγυρνάει (Ἐδῶ τὰ μπλέξαμε! Ὁ ἸΑλιθέρης δὲν ξέρει πὸς στ' ἀγγλικά ἓνα οὐσιαστικό, τὸ χελιδόνι, γίνεται ἐπίθετο, στὸ καλοκαῖρι· οὔτε νιώθει τὴν ὠραίαν αὐτὴν εἰκόνα!). *The Owlet Night resumes her reign* = Ἡ Γλαῦκα Νύχτα ξαναβασιλεύει (Ἀκοῦστε, ἀκοῦστε! ὁ ἸΑλιθέρης λέει: «ἡ γλαῦκα θὰ κερδίσει τὴ νύχτα τὸν... θρόνο της»! Μὰ οὔτε reign θὰ πεῖ θρόνος, μὰ βασιλεία, οὔτε ἡ Γλαῦκα εἶναι πὸν κάθεται σὲ θρόνους τῆ νύχτα, μὰ εἶναι ἡ Γλαῦκα Νύχτα πὸν ξαναπαίρνει τὴ βασιλεία της, ξαναβασιλεύει. Πάει τὸ ὠραῖο οὐσιαστικό - ἐπίθετο, πάει κι ἡ εἰκόνα πὸν ἔρχεται σὰ συνέχεια τῆς πρώτης). *But the wild Swan, Youth, is fain — to fly with thee, false as thou* = Μ' ἄγριο Κύκνος, ἡ Νειότη, πόσο γυρεύει μαζί σου νὰ πετάζει, ἀπιστη ὡς ἐσύ! (Ἡ παρομοίωση τῆς Νειότης με ἄγριο Κύκνο, τὸ πέταγμα τῆς νειότης μακριά, κλπ. ὁ ἸΑλιθέρης τ' ἀγνοεῖ!). Ἄς πᾶμε παρακάτω: *Ἡ καρδιά μου κάθε μέρα ποθεῖ τὸ Αὔριο* (τὸ «πὸν λείπει» εἶναι πλεονασμὸς ἀσυγχώρητος προκειμένου γιὰ Σέλλεϋ), — κι αὐτὸς ὁ ὕπνος μου γυρνάει σὲ θλίψη (τὸ λεξικό δὲν βοήθησε τὸν κ. ἸΑλιθέρηση· τὸ sleep itself μᾶς τὸ φουρνίρει = ὁ ὕπνος μοναχὸς του!!!!) — μάταια θάθελε ὁ χειμῶνας μου — νὰ δανειστεῖ λιόλονστα φύλλα ἀπ' ὅποιο κλαδί (μὰ ὁ ἸΑλιθέρης βάζει τὸν Σέλλεϋ νὰ γυρεύει «κῆπους» κι «ἀνθούς» στὴ «χειμωνιά του»).

Τρίτο οἰκτάστιχο: *Κοῖνα γιὰ νυφικὸ κρεβάτι* — ρόδα γιὰ μᾶς δέσποινας κεφάλι, — βιολέττες γιὰ μιά νεκρὴ παρθένα, — μ' ἀφήστε οἱ πανσέδες νᾶναι τὰ λουλούδια μου. Στὸ ζωντανὸ τάφο πὸν με βαρύνει, (I bear, θὰ πεῖ: πὸν ὑποφέρω, πὸν ὑπομένω, συνεπῶς πὸν με βαρύνει· θὰ πεῖ καί: πὸν γεννῶ, πὸν παράγω, πὸν φέρω. Ὁ ἸΑλιθέρης ἐννόησε τὸ

δεύτερο καὶ γράφει : «πῦναι ἐντός μου»!! Σημειώσατε καὶ αὐτὸν τὸν «πάσσαλον» πὺ συνταιριάζει μὲ τις «μποῦκλες - κλειδιά», καὶ τις «καρδιές-τζάκια»)—σκορπίστε τα μὲ δίχως ἓνα δάκρυ («σκορπῶ τους... πῦναι ἐντός μου» λέει ὁ Ἀλιθέρης, δηλ. γελοιοποιεῖ τὸν Σέλλεϋ, ὁ ὁποῖος στὴν μεταφορὰ πὺ μεταχειρίστηκε στὸ ποίημά του κράτησε τὴν λογοτεχνικὴ ιδιότητα τῆς κατάλληλης προσαρμογῆς τῶν παραστάσεων. Ὅμιλεῖ γιὰ τὸν τάφο πὺ τὸν βαρύνει. Ζητᾷ νὰ τοῦ σκορπίσουν ἑλάνω στὸν τάφο τὰ λουλούδια πὺ τοῦ ἀρέσουν. Ὁ Ἀλιθέρης τὸν κάνει νὰ καταπίνει καὶ τὸν τάφο, καὶ τὰ λουλούδια...) —μὴν ἀφήσετε φίλο, ὅσο ἀγαπητό,— νὰ σπαταλήσει (κι ὄχι «ἄς μὴ χάσει») ἐλπίδα του ἢ φόβο του γιὰ μέ.

Συμπέρασμα : Τὸ παίρνομε ἀπὸ τὸ χαριτωμένο σημείωμα πὺ μᾶς ἔδωκε ἀφορμὴ στὸ προηγούμενό μας («Ἀλεξ. Τέχνη» φυλλ. 9ο) ἄρθρο, καὶ στὸ σημερινό μας : «Τὸ ἀντίθετο ἀπὸ τὸ ἐπιδιωκόμενο ἀποτέλεσμα : ANTI NA ΘΑΥΜΑΣΕΙΣ — ΑΠΕΧΘΑΝΕΣΑΙ» !!

Λόγοι ρυθμοῦ, ρίμας, μέτρου κτλ. δὲ δικαιολογοῦν τέτοιες φρικτὲς παρανοήσεις· κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἓνα τέτοιο φανέρωμα ἀπόδοσης ποιήματος, — πὺ οἱ εἰκόνες, οἱ ιδέες, οἱ ἀντιθέσεις, οἱ συσχετισμοὶ ἀκολουθοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο — δὲν προκαλεῖ πιά τὴ θυμηδία, ἀλλὰ τὸν οἶκτο!

Καὶ μ' ὅλο μου τὸν σεβασμὸ γιὰ τὸν μεγάλο Κωστῆ Παλαμᾶ δὲν μπορῶ παρὰ νὰ ἐκφράσω τὴν ἀπορία μου πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ γράφει — μιλῶντας γιὰ τὸν Kipling— σ' ἓνα ἄρθρο του («Πατριδολατρεία» στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα» τῆς 3-8-26) πῶς ἐλπίζει : «πῶς ὁ νέος ποιητὴς Γλαῦκος Ἀλιθέρης — θὰ μᾶς δώσῃ μὲ τὸ στίχο του σ' ἓνα ἀπὸ τὰ βιβλία του πὺ μᾶς ἐτοιμάζει τῆς «Ἀγγλικῆς Ἀνθολογίας» μιὰ ιδέα ὁπωσδήποτε τῆς ἀρρενωπῆς ὁμορφιάς πὺ λάμπει στὰ ποιήματα τοῦ κατ' ἐξοχίαν ἀντιπρόσωπου τοῦ Βρετανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ!» Τὸ ὁπωσδήποτε ἐκεῖνο, πρῶτα - πρῶτα εἶναι ἀταίριαστο. «Ὅπωσδήποτε» ἀποδόσεις ἐκλεκτῶν ποιητῶν εἶναι πράγματα πὺ δὲν χρειάζονται καθόλου. Ἄλλωστε ὁ ποιητὴς Γλαῦκος Ἀλιθέρης μὴ γνωρίζοντας ἀγγλικά, μήτε «ὁπωσδήποτε» μήτε «μὴ ὁπωσδήποτε» ἀποδόσεις ἀγγλῶν ποιητῶν εἶναι ἱκανὸς νὰ κάμει.

ΜΑΚΗΣ ΑΝΤΑΙΟΣ